

LES RENDES DE LES MUNTANYES DE PRADES ENTRE ELS ANYS 1286 I 1289

INTRODUCCIÓ I FONTS

Aquest treball té com a principal objectiu donar a conèixer alguns aspectes fiscals del territori de les Muntanyes de Prades durant els últims temps del regnat d'Alfons II de Catalunya. Els documents emprats per a tal fi provenen exclusivament del fons del Reial Patrimoni, secció Mestre Racional, número 966, de l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Val a dir que el conjunt documental d'aquesta secció està constituït pels llibres de comptes dels oficials del palau reial, de la Cancelleria i de l'administració en general.

L'estudi presenta un total de quatre documents que corresponen a la comptabilitat de la batllia de les Muntanyes de Prades en els anys compresos entre 1286 i 1289. El buidat d'aquesta documentació ha permès, ultra la reconstrucció parcial de l'estructuració de la batllia en diversos aspectes fiscals, tenir notícies sobre l'organització militar, administrativa i d'altra índole.

CONFIGURACIÓ GEOGRÀFICA DEL TERRITORI DE LES MUNTANYES DE PRADES A FINAL DEL S.XIII.

És evident que no es pot tractar de fiscalitat sense saber, encara que de manera aproximativa, els límits territorials sobre els quals aquesta era exercida. D'antuvi, sembla fora de dubte poder afirmar que el territori esmentat formava una batllia durant el període estudiat, si tenim en compte la teoria d'Antoni M. Aragó¹ segons la qual fou durant el segle XII l'època en què els batlles van afiançant llur condició de funcionaris públics.

1. ANTONI M. ARAGÓ CABAÑAS. *La institución «baiulus regis» en Cataluña en la época de Alfonso el Casto, a VII Congreso de Historia de la Corona de Aragón*, 1-6 octubre 1962, Vol III, Barcelona 1964.- p.138.

En els documents estudiats figuren clarament els noms dels batlles, més endavant en parlarem.

Ara bé, ¿se sap quins límits concrets abastava aquesta batllia? És difícil donar una resposta concreta a la pregunta formulada puix que a l'hora d'establir la delimitació precisa dels seus termes no es disposa de cap descripció completa contemporània, dels llocs que englobava; els documents, tant els que aquí presentem com d'altres estudiats referents a períodes posteriors, procedents de la Reial Cancelleria², utilitzen tothora el terme Muntanyes de Prades sense concretar en cap moment les viles i els llocs que el componien.

La referència més completa que s'ha trobat prové d'un catàleg confeït l'any 1667 per B.J.Llobet, notari de Lluís Ramon Folch, dotzè comte de Prades. La utilització d'aquest catàleg pot ser profitosa, ja que les variacions sofertes pel territori en els gairebé quatre-cents anys que el separen del període estudiat, no sembla que hagin estat moltes.

Dins l'inventari, se citen les següents viles: Prades, Capafonts, la Febró, Ulldemolins, Albarca, Vilanova de Prades, Cornudella de Montsant, Arbolí, l'Aleixar, Vilaplana, Maspujols, Mont-ral, Samuntà, la Riba, Cabrera, Farena i la Mussara³. A més, caldria afegir-hi Siurana de Prades, que encara que no hi apareix citada, la seva pertinença a la batllia està comprovada en els documents que presentem en aquest treball (v.Fig.1).

Consta que l'any 1304 la demarcació indicada restava inclosa dins la vegueria de Tortosa,⁴ i seixanta anys més tard, segons el fogatge dels anys 1365-1370, pertanyia a la vegueria de Montblanc, la qual prengué una extensió desmesurada precisament pel fet d'incloure-hi totalment el comtat de Prades.⁵

2. Registres núms. 92 (fol.80 v. i fol.83 v.), 96 (fol.46 v.), 192 (fol.97 v. i 108 r.) i 197 (fol.147 v.) tots ells pertanyents al regnat de Jaume II de Catalunya.

3. Aquest catàleg titulat pel mateix LLOBET, «Recopilación o inventario de los papeles, autos y escrituras del Condado de Prades», és citat per PILAR LÁZARO DE LA ESCOSURA al seu article, *El Condado de Prades: contribución al estudio de sus documentos*, a «Historia. Instituciones. Documentos» (Sevilla), 3 (1976), pàgs. 350-351.

4. JOSEP IGLÉSIES, *Les divisions territorials a Geografia de Catalunya*. Vol III Editorial Aedos, Barcelona 1974.- pàgs. 692-693; MARIA-MERCÈ COSTA, *Assaig cartogràfic sobre la Catalunya de Jaume I, a X Congreso de Historia de la Corona de Aragón*, Institución «Fernandó el Católico» (C.S.I.C.), Zaragoza 1980.- plànol de vegueries, s.n.

5. JOSEP IGLÉSIES, op. cit., pàgs. 693-694; JOSEP IGLÉSIES, *El fogaje de 1365-1370. Contribución al conocimiento de la población de Cataluña en la segunda mitad del siglo XIV*, Memorias de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona, Vol XXXIV, Barcelona 1961-1964.- p.227.

CONTEXT HISTÒRIC

Cal dir que la configuració del territori de les Muntanyes de Prades, tal i com s'ha intentat descriure, té les seves arrels en èpoques més llunyanes. Hom sap que aquest territori constituïa fins a la segona meitat del segle XII un dels últims bastions andalusins establerts a la Catalunya Nova, i que comptava amb el castell de Siurana de Prades com a nucli principal de la seva defensa. Per tant, encara que l'ocupació efectiva de les Muntanyes de Prades començà temps abans de la seva conquesta iniciant-se a partir dels establiments fets a les comarques circumdants entre final del segle XI i inicis del XII (Conca de Barberà, Priorat i Camp de Tarragona), calgué posar fi a l'amenaça que representava la plaça de Siurana per a la conquesta definitiva del territori.⁶

Les hosts feudals del comte-rei Ramon Berenguer IV iniciaren el setge de Siurana l'any 1153; val a dir, que la durada del setge, com també la rendició de la fortalesa són imprecises perquè els documents que indirectament serveixen per datar-ho presenten dades no coincidents. En tot cas caldria situar-ho entre els anys 1153 i 1154.⁷

Sembla que una vegada finida la conquesta, el territori de les Muntanyes de Prades esdevingué una castlania comandada des del mateix castell de Siurana per diverses persones que, directament o indirecta, participaren en la seva ocupació. Posteriorment, en un moment indeterminat, però que es creu comprès entre les darreres dècades del segle XII o fins i tot a partir de les primeres del segle XIII, el territori assolí el caràcter de batllia, i més endavant, entre finals del mateix segle XIII i principis del segle XIV, passà a formar part de diversos dominis senyorialis o nobiliaris. Aquesta nova etapa la inaugurà Guillema de Montcada, esposa de l'infant Pere d'Aragó, germà del rei Jaume II, fins que aquest monarca, mitjançant una política d'anihilament dels patrimonis nobiliaris, aconseguí crear, l'any 1324, el comtat de les Muntanyes de Prades per al seu fill, l'infant Ramon Berenguer.⁸

MECANISME FISCAL I COMPOSICIÓ DE LES RENDES

Un dels mètodes més corrents utilitzats per la monarquia catalano-aragonesa per a portar a terme la tasca de la fiscalitat fou, segons explica

6. M. LLUÏSA RAMOS, *Les Muntanyes de Prades a l'inici del regnat de Jaume II de Catalunya-Aragó (1291-1300)*, Universitat de Barcelona, 1985. Tesis de llicenciatura, inèdita, Cap. 2.

7. JOSEP M. FONT RIUS, *Cartas de población y franquicia de Cataluña*, Vol I (2) Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Barcelona 1969.- p.759.

8. M. LLUÏSA RAMOS, op. cit., Cap.5.

L.Klöpfel,⁹ la venda de les rendes d'una batllia pel període d'un any, durant el qual el comprador substitueix el batlle ordinari del lloc en qüestió. Aquest fou el sistema emprat a les Muntanyes de Prades en el temps que estudiem.

El procediment de «venda», per explicar-ho detingudament, es regia per una mena de subhasta anual, normalment feta la darrera de l'any en qüestió¹⁰, prèvia convocatòria dels possibles «compradors»¹¹ en un lloc i dia determinats. L'ordre de «venda», donada pel rei, era encomanada a un funcionari, moltes vegades delegat del mateix batlle general; aquest s'encarregava de convocar els «compradors» mitjançant la tramesa de cartes a determinades viles i ciutats. En aquest sentit, hi ha documentada una convocatòria a Montblanc, a la qual, segons es diu, ha d'assistir el batlle de les Muntanyes de Prades perquè «sap lo us de la terra i coneix los compradors».¹²

D'altra banda, el «comprador» de les rendes no lliurava immediatament el cost de la «venda» al venedor, sinó que una vegada finit l'any havia de passar comptes amb el batlle general de tots els pagaments que el rei o els seus delegats havien ordenat fer amb els diners. Així, doncs, era el «comprador» qui en aquest cas s'encarregava personalment o bé per mitjà d'un subaltern, de satisfer una sèrie de despeses, en gran part compostes per violaris, que es devien a diferents persones, com es veurà posteriorment.

Els guanys reials constituïen la diferència entre el preu total estipulat en la «venda» i les quantitats que el «comprador» havia lliurat a aquestes persones; els guanys del «comprador» eren compostos per la quantitat total que havia percebut en concepte de rendes menys la quantia marcada en la «venda». (v. quadres I i II).

Cal assenyalar que el procediment descrit referent a la «venda» de les rendes, coincideix en gran manera amb el que especifiquen M. Montserrat Sanmartí i Prim Bertran en sengles treballs realitzats sobre aquesta mateixa temàtica.¹³

9. L. KLÖPFEL, *El règim de la confederació catalano-aragonesa a finals del segle XIII*, «Revista Jurídica de Catalunya» (Barcelona), Vol xxxv (1929), pàgs. 313-314.

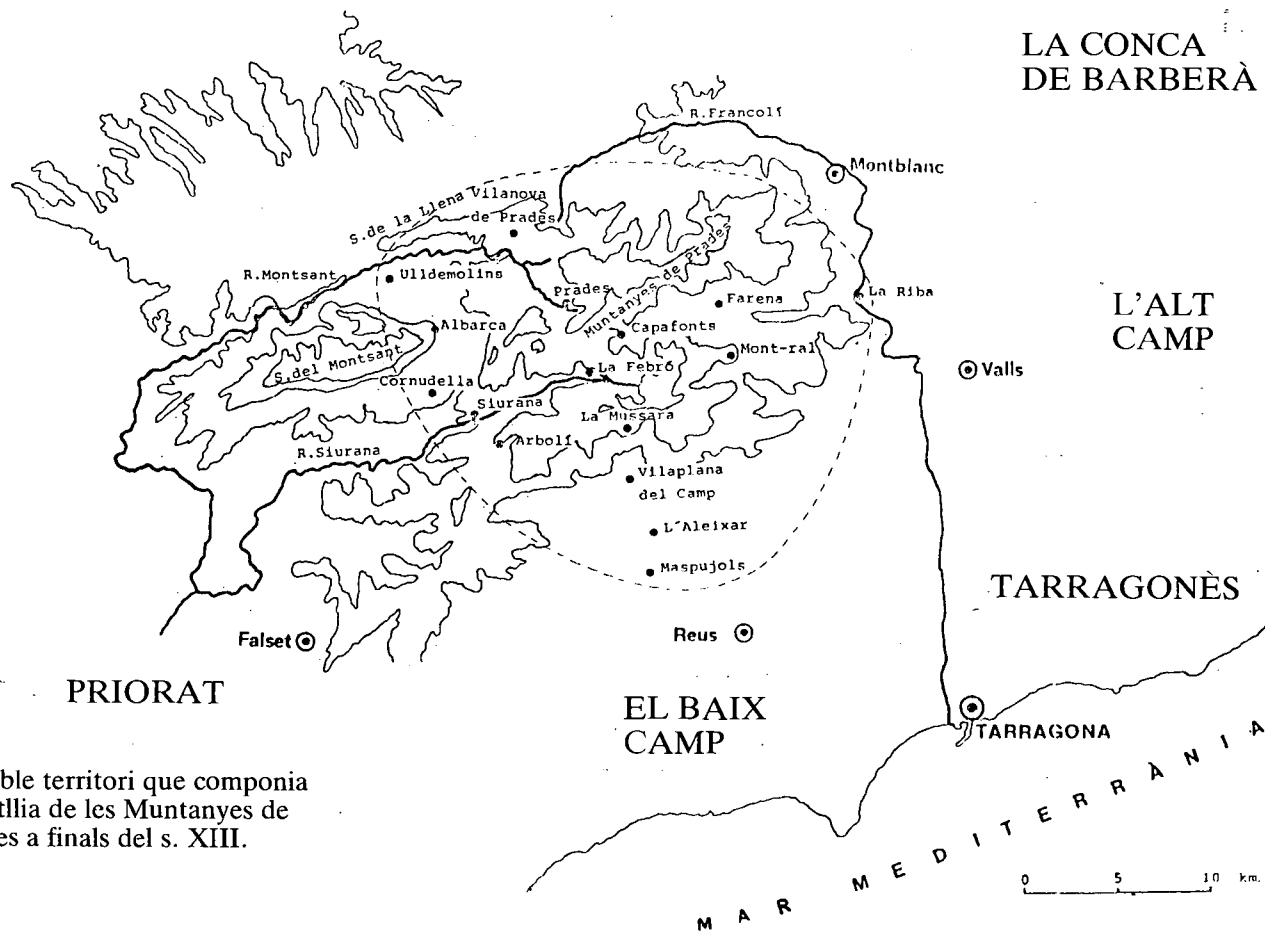
10. PRIM BERTRAN I ROIGÉ, *Un memorial de rendes reials de principis del segle XV*, «Boletín de la Real Sociedad Arqueológica Tarraconense» (Tarragona), època iv, fasc. 133-140 (1976-1977), -p.219.

11. S'ha posat entre cometes els mots comprar i vendre i els seus derivats perquè s'utilitzen seguint la terminologia emprada en els documents, si bé el seu significat actual seria el d'arrendar i els seus derivats.

12. ACA, R.P. *Mestre Racional*, Vol 966, fol.163 v. El nom del batlle esmentat és Guerau de Riber.

13. M. MONTSERRAT SANMARTÍ I ROSET, *Les rendes reials a Tarragona. Anys 1286-1289*, «Universitas Tarraconensis» (Tarragona), Vol iv, (1981-1982), pàgs. 159-167; PRIM BERTRAN I ROIGÉ, op. cit., pàgs.217 i ss.

Fig. 4

Possible territori que componia la batllia de les Muntanyes de Prades a finals del s. XIII.

Les imposicions fiscals que es feien als homes de les Muntanyes de Prades es dividien en dos grans grups: les rendes i els esdeveniments.

A) L'anomenat rendes corresponia a tot un seguit de tributs que no es troben explicitats en els documents, però sembla que fan referència als censos sobre forns, molins, mercats, sèquies, etc, i potser també, tal com assenyala M. Teresa Ferrer¹⁴, al cobrament de les contribucions ordinàries de caràcter local com les quèsties¹⁵, toltes, cenes, etc.

B) Els beneficis obtinguts en concepte d'esdeveniments, segurament dits així pel seu caràcter eventual, eren compostos per drets de justícia (bans, calònies) i jurisdiccionals (lluïsmes). Els ingressos sota aquest concepte eren percebuts pel batlle, que en retenia unes quantitats per les despeses ocasionades a causa de la batllia com també pel seu propi redelme. La resta s'ingressava directament al fisc reial.

LA COMPTABILITAT DE LA BATLLIA ENTRE 1286 I 1289

Les rendes de les Muntanyes de Prades foren «venudes» o arrendades durant aquest període a quatre persones diferents, Romeu Gerart, ciutadà de Barcelona (1286), Berenguer de Vallseca (1287), Bernat de Sebra, ciutadà de Lleida (1288) i Berenguer Pelliçer, ciutadà de Tarragona (1289). (v. quadres III, IV, V).

Els preus estipulats en els arrendaments oscil·len aproximadament entre 15.000 i 18.000 sous barcelonesos, i es concreten així: per al primer any esmentat, la quantitat total seria de 17.780 s.b., mentre el 1287 fou de 18.280 s.b. El 1288, el preu es marcà en 18.116 s.b., i el 1289, en 15.600 s.b., xifra sensiblement més baixa que la dels anys anteriors.

Segons s'extreu de la documentació estudiada, existien una sèrie de persones beneficiàries de diverses quantitats de diners i per conceptes varis que han de ser satisfetes en llurs drets per l'arrendatari anual. Això no obstant, mentre que aquesta constatació és vàlida per als tres primers anys estudiats, no ho és per a l'any 1289, donat que per causes desconegudes no hi ha cap classe d'especificació en aquest sentit, i per tant mereix un comentari al marge.

Tornant al tema que ens ocupa, cal dir que el tipus de concepte de pagament més freqüent que es troba són els violaris, i en segon terme les

14. M. TERESA FERRER I MALLOL, *El patrimoni reial i la recuperació dels senyorijs jurisdiccionals en els estats catalano-aragonesos a la fi del segle XIV*, «Anuario de Estudios Medievales» (Barcelona), núm. 7, (1970-1971), p.351.

15. Sobre l'impost de la «quèstia», vegem, MANUEL SÁNCHEZ MARTÍNEZ, «*Questie* y subsidios en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIV: el subsidio para la cruzada granadina 1329-1334», «Cuadernos de Historia Económica de Cataluña» (Barcelona) XVI (1977), p.38 i ss.

rendes i concessions assignades a determinades persones per part de la monarquia.

Els violaris representen, segons la documentació, unes despeses fixes per l'arrendatari. L'any 1286, Romeu Gerart abonà per aquest concepte una suma total de 3.064 s.b., que es reparteixen entre Bernat de Montpaó amb 3.000 s., Joan Macip amb 44 s. i Mestre Andreu amb 20 s. Per als dos anys següents (1287 i 1288) s'observa la coincidència que ambdós arrendataris esmerçaren la mateixa quantitat de diners en violaris, que fou de 3.098 s. i 9 d., suma més elevada que la de l'any 1286 perquè els perceptors han augmentat. Els beneficiaris són les mateixes persones i amb idèntiques quantitats en aquests dos anys; a més dels esmentats per al primer any, s'hi afegeixen Pere de Clariana amb 20 s. i 6 d. i Bernat de Santgenís amb 14 s. i 3 d.

D'altra banda, sota el concepte de rendes i concessions reials s'observa molta diferència entre la quantitat esmerçada l'any 1286 i les que es van desprendre els altres dos anys, encara que aquestes també són diferents. Així, Romeu Gerart hagué de satisfer el 1286 2.544 s., dels quals eren beneficiaris la muller de Bernat de Santgenís amb 244 s., percebuts a raó de 12 diners cada dia des del 3 de maig fins al 24 de desembre; Pere Marchs amb 2.000 s., i Mestre Ramon de Savida amb 300 s. per l'arrendament del forn de Prades. L'any següent, Berenguer de Vallseca gastà un total de 14.880 s.i. 7 d. dels quals se'n beneficia amb la mateixa quantitat Mestre Ramon de Savida. És curiós observar en aquest document com la suma pagada a la muller de Bernat de Santgenís s'ha vist incrementada, abonant-li en aquest cas 366 s., és a dir, 12 d. cada dia durant tot l'any. Per últim, lliura a Bord ça Guardia 14.214 s. i 7 d. per saldar els deutes i fraus contrets per Ramon Cardona. Finalment l'any 1288 Bernat de Sebra esmerçà per aquest concepte 13.596 s.b. Mentre els dos primers beneficiaris esmentats per a l'any anterior reben les mateixes quantitats, Bord ça Guàrdia rep tan sols 12.550 s.b. Es constata també un nou beneficiari en la persona de Joan Periç Sabata, que cobra per les rendes de La Riba 380 s.b.

Al marge d'aquests pagaments, que hem especificat per ser els més importants quant a vàlua econòmica, els arrendataris d'aquests tres anys en satisfan encara uns altres per raons diverses com poden ser obres, deutes, i també per motius no explicitats en els documents. Aquests tipus de pagaments tenen com a característica comuna la seva eventualitat, és a dir, la no aparició constant en la comptabilitat anual durant el temps que hem contemplat.

Una vegada satisfetes totes les quantitats de diners per les raons esmentades, es procedeix al seu còmput global, i el resultat es resta del preu

total estipulat en la venda. Aquesta diferència constitueix el guany net que obté el monarca en concepte de rendes.

La comptabilitat comprèn també els beneficis per esdeveniments. En aquest aspecte, mentre que els documents dels anys 1286 i 1288 només assenyalen la quantitat total per aquest concepte, el document de l'any 1287 especifica el total dels beneficis i les deduccions que es fan d'aquesta suma per a les despeses del batlle (v. quadre IV), que comentem més àmpliament en l'apartat dedicat a l'administració de la batllia.

El document de l'any 1289 constitueix un cas particular i inusual dins la sèrie que estudiem, i per aquest motiu, sembla adient de descriure alguns dels seus aspectes més rellevants.

Tal com ja hem dit, el comprador o arrendatari de les rendes fou el ciutadà tarragoní Berenguer Pelliçer, el qual les comprà per 15.600 s.b. Aquest total estipulat en la venda menys 200 s. que paga a Romeu Gerart, batlle general de Catalunya, és a dir 15.400 s., són íntegrament assignats al paborde de Solsona i a Guillen de Castellaulí, marmessors de Ramon de Cardona, els quals, segons el document, els prenen en paga de 80.000 s. que el rei adjudica als torts a desfer del dit Ramon de Cardona.¹⁶ A causa d'aquesta assignació, el batlle general no detalla la destinació dels diners rebuts en els violaris, i se suposa que Berenguer Pelliçer ja deu tenir instruccions sobre aquesta assignació i la dels altres violaris.

Així mateix s'especifica que Guerau de Riber, al qual fou encomanada la batllia per mà de Bernat de Montpaó, la tingué des del 24 de maig fins al 10 de desembre, data en que arribà una carta del rei Alfons en què, segons es diu, ell havia donat les Muntanyes de Prades amb tots els drets al seu germà, l'infant Pere d'Aragó.¹⁷

Finalment, el document fa referència, a la suma de diners nets que el rei rebé en concepte d'esdeveniments, un cop restat ja el salari de l'escrivà i l'assessor i el redelme del batlle. La quantitat fou de 20 s. i 4 d., rebuts per Jaume de Vilafranca en nom de Romeu Gerart.

ALGUNES DADES SOBRE L'ORGANITZACIÓ ADMINISTRATIVA I MILITAR DE LA BATLLIA

Al marge de l'estudi netament econòmic, la documentació estudiada aporta certa informació sobre l'organització de la batllia. En aquest sentit

16. Podria tractar-se de Ramon Folc v de Cardona, mort el 1276, que capitanejà el 1274 una de les revoltes nobiliàries més importants de la Catalunya feudal.

17. Malauradament aquesta carta no ha estat localitzada tot i haver revisat els registres de la Reial Cancelleria (ACA) nùms. 75, 78, 79, 81, 82 i 83, corresponents al regnat d'Alfons II de Catalunya.

cal fer esment en primer lloc de les persones que durant aquests anys ocuparen el càrrec de «batlles» de les Muntanyes de Prades: Bernat de Sebra per als tres primers anys, període de temps considerat normal en l'ocupació d'aquest càrrec, i Guerau de Riber per a l'últim any estudiat.

En segon lloc se sap que la batllia disposava també de dos funcionaris estables, l'escrivà i l'assessor, els quals cobraven habitualment llur «salari» dels guanys obtinguts en concepte d'esdeveniments. Així, mentre els documents dels anys 1286 i 1289 mencionen de manera global les despeses de funcionariat i el redelme del batlle -que corresponia segons Eduardo de Hinojosa a un terç del delme de les rendes¹⁸, els escrits dels anys 1287 i 1288 especifiquen clarament llurs noms i sous, amb la particularitat que en aquest últim any les retribucions susdites es descompten de la suma total de rendes i esdeveniments, potser perquè arrendatari i batlle són la mateixa persona (v. quadre V).

Així mateix, el batlle, juntament amb l'assessor i l'escrivà, esmerçen unes quantitats de diners variables recurrent, els diversos llocs de les Muntanyes de Prades pels afers de la batllia, que encara que els documents no aclareixen de quins assumptes es tracta, possiblement estarien relacionats amb les qüestions econòmiques (cobrament de lluïsmes, censos, multes, etc.), judicials, informatives, etc.

D'altra banda, també donen informació sobre alguns dels serveis que desenvolupaven els batlles. Aquests són de diversa índole; a) uns de caràcter militar com la host, de la qual se sap segons el document de l'any 1287, que era composta per cinc cavalls a raó de dos sous per bèstia i dia, amb els respectius genets i era comandada pel senyaler o portador de l'estendart; en aquest mateix sentit el document de l'any següent explica que es feren moltes missions amb les hosts sobre el Camp de Tarragona, i que anaven dirigides amb cavall armat portant la senyera; b) altres es podrien anomenar judicials, ja que fan referència a les despeses que el batlle i l'assessor tenen l'any 1287 en el seu viatge a Lleida « per demanar conseyl pel fet del sarray de l'Aleixar». Es desconeix totalment la causa que es devia imputar al dit sarraí, però se sap, segons el document que fou denunciat per un home al qual el batlle pagà 20 sous per la delació. S'ignora també el nom del delator, però se'n tenen algunes dades «Item dona lo dit Bernat de Sebra a un hom qui li denuncia lo fet del sarray de l'Aleixar del qual sarray ell ac CL sol XX sol».¹⁹

18. EDUARDO DE HINOJOSA, *El régimen señorial y la cuestión agraria en Cataluña durante la Edad Media*. Libreria General de Victoriano Suárez, Madrid 1905.- pág. 128-130.

19. ACA. R.P. *Mestre Racional*. Vol 966. fol.66 v.

També el batlle era l'encarregat de sostenir la vigilància en el castell de Prades, per la qual l'any 1287 donà als que el guardaven «dos cafisos de forment qui valen 80 sous». De la mateixa manera el batlle es responsabilitzava del manteniment del castell, i per les obres que es feren l'any susdit va desprendre la quantitat de 66 sous. Es constata, d'altra banda, segons els documents dels anys 1286 i 1287, que les obres fetes al castell de Siurana eren pagades a Bernat de Montpaó, del qual cal pensar que ocupava el càrrec de castlà d'aquella localitat.

La tasca del batlle com a vetllador de l'ordre públic dins la batllia queda palesa en una interessant notícia extreta també del document de l'any 1287 per la qual se sap que el dia de Sant Miquel (29 de setembre), data en què es feien pagaments i es renovaven els contractes agraris, Bernat de Sebra anà a Siurana amb trenta homes de Prades per una baralla que s'havia produït al castell, i com que els va haver de donar sopar gastà 10 sous.

A part d'aquestes escasses notícies que permeten una reconstrucció parcial del funcionament intern de la batllia, els documents no al·ludeixen a cap altre aspecte remarcable sobre la seva administració, donat que en determinats casos els conceptes no hi són totalment expressats. Per això, s'ha intentat defugir qualsevol afirmació basada en una informació fragmentària perquè s'hauria hagut d'entrar en el terreny de la hipòtesi.

CONSIDERACIONS GENERALS

Dels documents estudiats es desprèn tot un seguit de consideracions. Primerament qui són els beneficiaris de les rendes extretes de les Muntanyes de Prades. Sobre això es pot dir que al marge del fisc reial, se'n beneficien també els arrendataris dels quals es desconeixen totalment els guanys que devien obtenir per l'arrendament de la batllia, ja que no es fa cap referència a la quantitat recaptada per ells en concepte de rendes.

Tanmateix se sap, dels arrendataris, que eren ciutadans no pertanyents a la noblesa i que almenys un, Romeu Gerart, ocupava en aquell temps el càrrec de batlle general de Catalunya.²⁰ Dels beneficiaris per concessió reial i dels que tenen violaris, poca cosa es pot dir a part de la suma total de llur guany. Segons es desprèn dels documents, aquest grup estava format bàsicament per homes, (sols una dona s'hi esmenta), dels quals, un, Bernat de Montpaó, era membre de la petita noblesa, estava

20. Segons sembla, era un fet bastant comú, com assenyalen ANTONI M. ARAGÓ I MANUEL SÁNCHEZ a *La fiscalitat reial* dins *Història de Catalunya*, Vol II, Salvat Editors, S.A., Barcelona 1978.- p.237.

l·ligat a l'administració reial en aquelles contrades, i ocupava el càrrec de castlà de Siurana.²¹ Cal fer especial menció de l'assignació feta pel rei a Bord ça Guardia, atés que és concedida com un favor especial a fi de saldar uns deutes. Malauradament, de totes aquestes persones es desco-neix llur lloc de residència i el grup social al qual pertanyien.

Per altra part, és de dordre que aquests documents no aportin dades econòmiques concretes referents al tipus de producció (agrícola, ramade-ra i artesanal) en aquella àrea, als intercanvis comercials, etc.

Si es fa una valoració global dels beneficis extrets de la batllia per cada un dels anys estudiats es veu que la diferència és molt gran pel que fa a la quantitat en concepte de rendes per als dos primers anys. Així, mentre que l'any 1286 el monarca ingressà nets 10.611 s.b., suma bastant respectable, l'any següent només obtingué 21 s. i 4 d. En canvi, la quantia recapta-da per esdeveniments no presenta un contrast tan acusat, essent l'any 1286 de 137 s. i el 1287 de 446 s. i 9 diners.

L'any 1288, a causa de la particularitat que arrendatari i batlle són la mateixa persona, com ja s'ha dit, la quantitat per esdeveniments - tret del seu redelme - que és de 1.116 s.b., s'afegeix al preu estipulat en l'arrenda-ment, que munta 17.000 s. La suma total és de 18.116 s.b. Es dóna la circumstància que aquest any les despeses globals han superat la quantitat marcada en la venda o arrendament, ja que l'arrendatari-batlle gastà un total de 18.289 s. menys dos diners; per tant, el rei li queda a deure 173 s. menys dos diners. De l'any 1289, per raó de la peculiaritat de la manca d'especificació de comptes en el document, tan sols consta la quantitat total neta que rebé el monarca per esdeveniments, i que fou de 20 s. i 4 diners.

En un altre ordre de coses es pot dir que el valor total de les rendes presenta una certa variabilitat, sobretot respecte a l'últim any, en el qual la suma és bastant inferior a la dels altres tres. També es constata que la quantitat total en concepte d'esdeveniments ingressada al fisc reial durant els quatre anys, 1.720 s.b., no sembla ser gaire elevada.

Així mateix s'observa gran diferència en el remanent del monarca pel que fa a les rendes dels dos primers anys, mentre que el tercer i quart any li donaren un saldo negatiu. Finalment, és de remarcar que un dels paga-ments fixos més elevats en concepte de violari durant els tres primers anys fou el satisfet a Bernat de Montpaó, suposadament emparentat amb la

21. Es pot pensar també en la possibilitat que Bernat de Montpaó fos batlle i que, tal com explica Klüpfel, seguint el mètode usual d'un arrendament pactat per part d'un funcio-nari competent, hagués estat atorgat a Bernat de Sebra; op. cit., Vol xxxvi, (1930), p. 120.

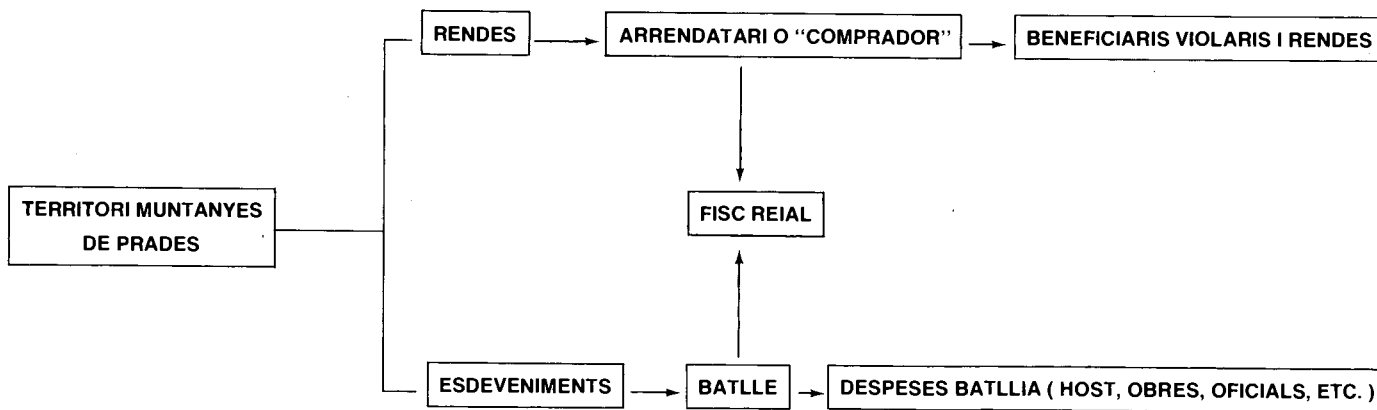
família Montpaó de Tarragona; aquesta família, segons l'estudi fet per M. Montserrat Sanmartí, de les rendes de Tarragona en aquest mateix període²², també participava notablement dels beneficis de les rendes d'aquesta ciutat. No es pot cloure aquest escrit sense agrair sincerament l'ajut i la col·laboració de Joan-F Cabestany, Jaume Riera i Prim Bertran.

M. LLUÏSA RAMOS I MARTÍNEZ

22. M. MONTSERRAT SANMARTÍ I ROSET, op. cit., pàgs. 161-166.

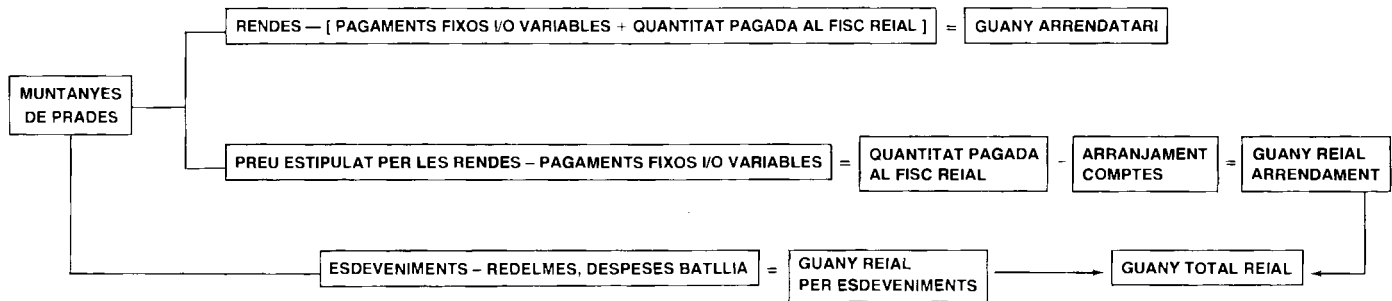
QUADRE I

BENEFICIARIS DE LES RENDES DE LES MUNTANYES DE PRADES

QUADRE II

SISTEMA DE RECAPTACIÓ FISCAL A LES MUNTANYES DE PRADES

QUADRE III

ESQUEMA DE LES RENDES DE LES MUNTANYES DE PRADES L'ANY 1286

Arrendatari o «comprador» — Romeu Gerart

Preu total — 17.780 sous barcelonesos

Deduccions

Beneficiaris	Raó	Quantitats
Bernat de Montpaó	Violari	3.000 s.
Bernat de Montpaó	Obres castell de Siurana	1.000 s.
A la muller de Bernat de Santgenís	Concessió reial de 12 d./dia des del 3-V fins al 24-XII	244 s.
Pere Marehs	La renda que li era obligada	2.000 s.
Mestre R. de Savida	Forn de Prades	300 s.
Johan Macip	Violari	44 s.
Mestre Andreu	Violari	20 s.
Suma total que Romeu Gerart ha pagat		6.608 s.
Es deuen a Romeu Gerart de l'any anterior		561 s. 1 d.
Queden nets per al fisc reial		10.611 s. 1 d.
Quantitat que resta al rei dels beneficis de la batllia tret de les despeses de funcionariat i el redelme del batlle		137 s.
Suma total de beneficis per al fisc reial		10.748 s. 1 d.

QUADRE IV

ESQUEMA DE LES RENDES DE LES MUNTANYES DE PRADES L'ANY 1287

Arrendatari o «comprador» — Berenguer de Vallseca

Preu total — 18.280 sous barcelonesos

Deduccions

Beneficiaris	Raó	Quantitats
Bernat de Montpaó	Violari	3.000 s.
Bord ça Guardia	Assignació feta pel rei per desfer els deutes i els torts de R. Cardona	14.214 s. 7 d.
Mestre R. de Savida	Forn de Prades	300 s.
Johan Macip	Violari	44 s.
Mestre Andreu	Violari	20 s.
P. de Clariana	Violari	20 s. 6 d.
Bernat de Santgenís	Violari	14 s. 3 d.
A la muller de Bernat de Santgenís	Violari a raó de 12 d./dia	336 s.
Suma total que Berenguer de Vallseca ha pagat		17.979 s. 4 d.
Queden nets per al fisc reial		301 s. 4 d.
D'aquesta quantitat en rep Romeu Gerart		280 s.
Suma total de beneficis per al fisc reial		21 s. 4 d.

Total de beneficis en concepte d'esdeveniments (bans, calònies, justícies i lluïsmes) per al fisc reial — 1.916 s. 8 d.

Deduccions d'aquesta quantitat per despeses fixes de la batllia

Beneficiaris	Raó	Quantitats
Bernat de Sebra	Redelme	180 s.
G. Marí	Assessoria	500 s.
P. Porta	Escrivania	100 s.
Bernat de Montpaó	Obres castell de Siurana	156 s. 6 d.
Despeses diverses		
Host		106 s.
Missions diverses		261 s. 1 d.
Guarda del castell de Prades		80 s.
Obres en el castell de Prades		66 s. 4 d.
Delació pagada		20 s.
Suma total de despeses		1.469 s. 11 d.
Quantitat neta per al fisc reial		446 s. 9 d.

QUADRE V

ESQUEMA DE LES RENDES DE LES MUNTANYES DE PRADES L'ANY 1288

Arrendatari o «comprador» Bernat de Sebra

Preu total — 18.116 sou barcelonesos

Deduccions

Beneficiaris	Raó	Quantitats
Bernat de Montpaó	Violari	3.000 s.
A la muller de Bernat de Santgenís	Concessió reial de 12 d./día	366 s.
Mestre R. de Savida	Forn de Prades	300 s.
Johan Macip	Violari	44 s.
Mestre Andreu	Violari	20 s.
P. de Clariana	Violari	20 s. 6 d.
Bernat de Santgenís	Violari	14 s. 3 d.
Berenguer Aleu	Deute de l'any anterior per l'assessoria de la cort	206 s. 8 d.
Romeu Gerart	Sense especificar	80 s.
Johan Perich Sabata	Rendes de La Riba	380 s.
Bord ça Guardia	Assignació feta pel rei per desfer els deutes i els torts de R. Cardona	12.550 s.
G. Mari	Salari de l'assessoria	500 s.
P. Porta	Salari de l'escrivania	100 s.
Bernat de Sebra	Despeses d'host	707 s. 5 d.
Suma total que Bernat de Sebra ha pagat		18.289 s.
		menys 2 d.
El rei deu a Bernat de Sebra		173 s.
		menys 2 d.